

РОЗВІДКИ

УДК 94 (477.51) «1917»

Дмитро Казіміров

●

ДО ПИТАННЯ ПРО ФОРМУВАННЯ МІСЬКОЇ МІЛІЦІЇ В ЧЕРНІГОВІ НАВЕСНІ 1917 р.

У статті розглядається процес становлення міської міліції в Чернігові в березні – квітні 1917 р. Висвітлюється спільна діяльність гласних Чернігівської міської думи та губернського виконавчого комітету представників громадських організацій щодо напрацювання положення про міліцію Чернігова, реорганізацію, визначення організаційної структури та посадових окладів її співробітників. Водночас говориться про перші кроки в роботі чернігівської міліції та аналізуються заходи органів місцевого самоврядування щодо реорганізації установ колишньої поліції, що в цілому мали досить поміркований та виважений характер.

Ключові слова: Чернігів 1917 р., міська міліція, Чернігівська міська дума, губернський виконавчий комітет представників громадських організацій.

Забезпечення законності та охорони правопорядку є одним з ключових завдань центральних та місцевих органів влади в будь-якій державі, особливо в переломні періоди її існування. Лютнева революція 1917 р. зумовила швидкий демонтаж системи владних та силових відомств царської Росії та поставила на порядок денний необхідність оперативного вирішення питання про заміну цих структур. 4 березня 1917 р. прем'єр-міністр та одночасно міністр внутрішніх справ Тимчасового уряду князь Георгій Львов віддав розпорядження, згідно з яким губернатори та віце-губернатори звільнялися зі своїх посад та передбачалася заміна поліції міліцією. 11 березня 1917 р. вийшла постанова Тимчасового уряду про запровадження міліції та «Тимчасове Положення», яким регламентувалася її подальша діяльність. Формування системи охорони порядку переходило до відання органів місцевого самоврядування, які визначали необхідну кількість штатних одиниць та їхнє грошове утримання. Міністерство внутрішніх справ, що мало здійснювати загальне керівництво, видавати нормативні акти, проводити ревізії, насправді мало номінальний вплив. Воно відіграло лише роль консультанта та, в кращому випадку, координувало роботу підлеглих підрозділів [9, с. 22; 5, с. 27].

На сьогодні процес становлення системи органів правопорядку в період Української революції 1917–1921 рр. висвітлюється у працях В. Довбні, Є. Дурнова, П. Михайленка та ін. Розглядаються суспільно-політичні умови та аналізується законотворча діяльність уряду України щодо функціонування правоохоронних структур упродовж зазначеного періоду [2; 4; 8; 9; 11]. У роботах І. Гуцалок, Г. Івануценка та І. Коцана представлені регіональні аспекти формування цих інституцій, але здебіль-

© **Казіміров Дмитро Вікторович** – кандидат історичних наук, спеціаліст Чернігівського центру перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ і організацій.

шого після прийняття Тимчасовим урядом положення 17 (30) квітня 1917 р. «Тимчасового положення про міліцію» [3; 6; 7].

У нашому дослідженні на прикладі Чернігова спробуємо простежити більш ранні етапи налагодження правоохоронної роботи на місцях, започатковані постановами Тимчасового уряду початку березня 1917 р. Задля цього звернемося насамперед до матеріалів засідань Чернігівської міської думи, що зберігаються в Державному архіві Чернігівської області [1].

8 березня 1917 р. під час її чергового зібрання міський голова Аркадій Верзилов насамперед звернув увагу гласних на запрошення до участі в ньому уповноважених «общественной организации» (губернського виконавчого комітету представників громадських організацій) та отримання вищевказаного розпорядження Львова щодо реорганізації поліції в міську міліцію. Верзилов зазначив, що міліції буде доручено охороняти порядок у місті, її керівництво обиратиметься, а нижні чини служитимуть за вільним наймом [1, арк. 117 зв.]. Водночас 8 березня провів своє засідання і виконавчий комітет представників громадських організацій (далі – комітет), де так само розглядалося питання про необхідність організації народної міліції та делегування третини його представників до складу думи задля узгодження дій [14, с. 3].

Верзилов запропонував запросити до участі в її роботі голову комітету Іллю Шрага та шістьох його членів з одночасним делегуванням до нього представників міського самоврядування, налагодивши таким чином співпрацю між двома інституціями. Один з представників комітету М. Імшенецький висловив прохання про надання його колегам права голосу нарівні з гласними думи для розгляду проекту положення про міліцію. Зібрання прийняло обидві пропозиції.

Делегат від комітету Б. Васютинський запропонував розглянути на засіданні думи напрацьований керівництвом І. Шрага проект положення про тимчасову міліцію. Також він вважав за необхідне доручити комітету розгляд питань про організацію тимчасової народної міліції, про передачу старою поліцією зброї, справ та про створення постійної міліції.

Учасники зібрання вирішили обрати підготовчу комісію під керівництвом міського голови для напрацювання положення про міліцію, виконавчу комісію у складі трьох представників думи та трьох – від комітету для прийняття у відання міського самоврядування існуючих у Чернігові поліцейських установ. До підготовчої комісії увійшли гласні І. Рашевський, А. Сац, М. Лапін, а від комітету – М. Імшенецький, Б. Васютинський та Є. Костовецький. А. Верзилов та А. Сац обрані представниками думи в комітеті [1, арк. 119 зв. – 120 зв.]. Також вона ухвалила вважати гласними в своєму складі М. Імшенецького та Є. Молявку, стосовно яких попереднє губернське в земських та міських справах присутствіє відмінило результати виборів не дозволивши брати участь у роботі міського самоврядування [1, арк. 121].

Зібрання продовжило роботу 9 березня. Як відомо, на його початку А. Верзилов привітав І. Шрага, як старого гласного думи, борця за свободу та «вільного сина України» [1, арк. 123]. Б. Васютинський від імені підготовчої комісії оголосив доповідь про реорганізацію поліції у тимчасову міську міліцію та напрацьоване щодо неї положення. Згідно з ним дума, за пропозицією комітету, формує міську народну міліцію для підтримки порядку, спокою, охорони життя та майна жителів Чернігова. Міліція мала нести винятково зовнішню («наружную») службу. Міським правлінням за погодженням з комітетом призначався начальник міліції, його помічник та начальники над трьома районами міста, які створювали колегію при начальнику міської міліції. В кожного з районних начальників мало бути по двоє помічників, які разом теж утворювали колегію для розподілу обов'язків. У віданні районних начальників знаходилися підрайонні попечителі, яких набирали з місцевих жителів за попереднім записом та затверджували за вищезгаданим порядком. Їхня чисельність встановлювалася начальником міської міліції за визначенням його колегії. Керівництву районів підпорядковувалися міліціонери, яких набирали з громадян не молодших 21 року та студентів вищих навчальних закладів незалежно від віку. З учнівської молоді середніх навчальних закладів організовували летючі пікети (дозори) на чолі зі службовцями, призначеними начальником міліції.

Начальнику міліції належала вся повнота виконавчої та розпорядчої влади у місті з підтримки порядку та спокою. Теж саме стосувалося районних начальників у межах їхніх районів. У випадку ускладнень вони мали діяти самостійно, підкоряючись загальним розпорядженням начальника міської міліції. Громадяни, які служили в міліції, озброювалися відповідно до розпоряджень начальника міліції, повинні були носити спеціально встановлений знак на лівій руці (синю пов'язку) та мати посвідчення за його підписом та печаткою [1, арк. 124–125].

Старий склад службовців чернігівської поліції та відділення розшуку до наступної реорганізації тимчасово залишався на службі під підписку про підпорядкування Тимчасовому уряду та начальнику міліції. Він, його помічник, районні начальники зі своїми помічниками були комісарами при поліцейських установах, що продовжували функціонувати [1, арк. 124 зв.].

А. Верзилов нагадав присутнім, що народна міліція існувала для підтримки спокою, мала служити вдень та вночі, а це – тяжка праця. Тому комісія запропонувала зробити асигнування в розмірі 3000 руб., а оклад міліціонерів установити в обсязі 75 руб. Деякі гласні висловили сумніви щодо залучення молоді до міліцейської служби, бо це заважатиме навчанню. Проте М. Імшенецький зауважив, що в такий складний час кожен громадянин має прикладати зусилля до зміцнення нової влади, а молодь чи найбільше відчуває це. До того ж більшість старшокласників проходили військову підготовку. Дума затвердила тимчасове положення про міліцію та вирішила надати управі кредит в 3000 руб. на її організацію. Також підготовчій комісії доручили укласти штати постійної міліції та визначити обсяг коштів на її утримання [1, арк. 125 – 126 зв.].

Під час обговорення цього положення 10 березня на засіданні комітету найбільше суперечок виникло щодо старої поліції. Один з його членів Вербицький наголошував на необхідності її негайної ліквідації, звільненні всіх чинів та прийнятті на службу до міліції лише найбільш гідних. Б. Васютинський застеріг присутніх від поспішних рішень, оскільки не можна було зовсім залишатися без поліції через невизначеність подальшої ситуації та випадки зухвалих грабежів. Також він зауважив, що існувало багато поліцейських функцій, які міліціонери не в змозі виконувати. Та й охочих вступати до міліції було мало. Тому учасники зібрання погодилися залишити поліцію включаючи городових. Лише незначна частина з них (не більше 12 чоловік) мали відправитися на фронт [14, с. 4].

Інформація про призначення керівництва міліції була розміщена в газеті «Черниговское слово». Її начальником став гласний думи, зубний лікар М. Лапін, його заступником (товаришем) – гласний думи, присяжний повірений М. Імшенецький. Начальником першого району призначено завідувача ремісничим училищем, інженера П. Рашевського, його товаришами – мирових суддів В. Мокієвського-Зубка та В. Юркова. Другий район очолив домовласник, гірничий інженер Б. Васютинський та його товариші – домовласник, кандидат природничих наук К. Савич та помічник присяжного повіреного І. Антоненко. Начальником 3-го району (дільниці) став учений агроном М. Фришев, його товаришами – мирові судді С. Аврамович та А. Довгялло-Хморович [15, с. 3].

На надзвичайному засіданні думи 17 березня 1917 р. розглядалися результати діяльності щодо напрацювання штатів нової, тепер вже постійної, міліції. Для цього ще 9 березня 1917 р. було обрано виконавчу комісію у складі міського голови, гласних О. Саца, М. Лапіна, І. Рашевського, представників комітету М. Імшенецького, Б. Васютинського, Є. Костовецького та делегата від солдатів Г. Гусева [1, арк. 139]. 14–15 березня комісія розробила план ліквідації існуючої в місті загальнодержавної поліції. Згідно з розпорядженням міської управи, поліцмейстер та дільничні пристави мали негайно розпочати укладання опису справ, інвентарю та майна їхніх управлінь з подальшою передачею цих документів особливій комісії у складі членів управи, гласних думи та інших уповноважених нею осіб.

Далі встановлювалися штати нової міліції та розміри посадових окладів. Начальнику міліції призначалося на рік 3720 руб., з яких заробітна плата становила

3000 р., а решта – 720 руб. ішла на виїзди. Також від міста йому призначалася квартира з опаленням, освітленням та водопостачанням. Помічник начальника міліції отримував 3000 руб. На відміну від попереднього положення в Чернігові тепер було 2 районних начальники (кожному з яких призначалося по 2400 руб.), які мали по 2 помічників з окладом по 1500 руб. кожному. Також встановлювалися штати їхніх управлінь (див. табл.1).

Таблиця 1

Управління начальника міської міліції	
1. Діловод	1500 руб.
2. Рахівник	1200 руб.
3. Реєстратор	900 руб.
4. Друкарка	600 руб.
Господарські та канцелярські витрати	500 руб.
	Всього 5120 руб.
Управління районного начальника міліції	
1. Діловод	1200 руб.
2. Писар («писец»)	600 руб.
3. Сторож при приміщенні	420 руб.
Господарські та канцелярські витрати	500 руб.
Всього	2720 руб.
Всього на обидва райони	5440 руб.

З метою організації зовнішньої служби на постах та за окремими нарядами запроваджувалося 45 посад міських міліціонерів (у т.ч. на 12 постів по три чоловіки). Вони мали отримувати по 720 руб. на рік. Для підсилення нічної служби з охорони порядку та затримання зловмисників нічна сторожа теж переходить у відання міліції. Чисельність нічної охорони скорочувалася з 49 до 20 чоловік. Їм призначалося по 300 р. на рік.

У структурі внутрішньої служби теж запроваджувалися відповідні посади міліціонерів. Розшукове відділення («сысское отделение») передбачалося реорганізувати в розвідувальне відділення («разведочное отделение»). Також напередодні комісія вирішила просити окружний суд призначити зі свого складу особливого комісара для нагляду за правильністю його дій (див. табл. 2).

Таблиця 2

Штати розвідувального відділення («разведочного отделения»)	
1. Начальник розвідувального відділення з окладом на рік	2500 руб.
2. Його помічник	1800 руб.
3. Два наглядачі по 900 руб.	1800 руб.
4. Діловод	600 руб.
5. Чотири розвідувальних агенти по 720 руб. на рік кожному	2880 руб.
6. Фотограф-антропометрист	720 руб.
7. Антропометричні витрати	600 руб.
8. «Разведочные суммы»	1200 руб.
Всього	12100 руб.
Штати адресного столу	
1. Завідуючий столом	900 руб.
2. Два діловоди по 600 р. на рік	1200 руб.
3. Канцелярські витрати	300 руб.

Визначався наступний порядок призначення службовців міської міліції. Начальник та його помічники обиралися думою. Інші співробітники, включаючи розвідувальне

відділення та адресний стіл, затверджувалися міською управою з переліку кандидатів, поданого начальником міліції. Міліціонери призначалися колегією начальників міліції.

На цих же зборах 17 березня А. Верзилов повідомив, що окружний суд погодився направити свого представника для нагляду за правильністю дій розшукового відділення. Ним став член суду Ф. Ферліковський. Усього на утримання міліції передбачалося 78000 руб. Однак значна частина витрат на нову міліцію мала надійти з державної казни, бо міська влада могла асигнувати лише 2800 руб. Тому вирішили порушити через губернського комісара клопотання про передачу місту коштів, які йшли на утримання державної поліції.

Незначна дискусія між гласними стосувалася підстав до зменшення чисельності нічної охорони. Б. Васютинський пояснив, що зарплатні в 120 руб. на рік недостатньо для відбування служби. Тепер кожен сторож отримуватиме по 25 руб. на місяць, перебуватиме під наглядом міліції, з нього є що вимагати, і якість охорони покращиться. Бо від попередніх сторожів користі було мало. Багато з них жили в селах. Вдень вони працювали, а на ніч приходили в місто та в більшості випадків спали під час свого чергування. Зрештою зібрання погодилося на зменшення кількості сторожів з 45 до 20 чоловік [1, арк. 142 зв.].

І. Шраг повідомив, що до нього зверталися від групи юнаків віком 18 – 19 років («неучащейся молодежи»), які хотіли вступити до лав міліції та почувалися ображеними, що їм не довіряють цю справу, на відміну від молоді, яка навчалася. М. Імшенецький висловив розуміння щодо прагнень молоді та нагадав, що через кілька днів закінчувався термін служби тимчасових міліціонерів, яких набрали зі складу учнів військово-фельд-шерської школи, а отже, доведеться залучати осіб, молодших 21 року. Б. Васютинський заперечив, посилаючись на пункт положення про вступ на службу до міліції осіб віком не менше 21 року за винятком вихованців вищих навчальних закладів. Міліціонери отримуватимуть холодну та вогнепальну зброю, для володіння якою необхідна спеціальна підготовка. Тому «ввиду горячності молодого возраста» запровадили вказані обмеження. У підсумку дума вирішила доручити питання про набір міліціонерів на розгляд колегії при начальнику міліції. Також вона мала встановити форму для постійної міської міліції та скласти інструкцію для її чинів [1, арк. 144 зв.].

21 березня 1917 р. вирішувалося питання про вибори начальника міліції та його помічника. Бажання балотуватися виявили шість чоловік, комітет запропонував на посаду начальника міліції вищезгаданого М. Лапіна, а його помічника – біженця, мирового суддю В. Юркова. Спочатку гласні провели свого роду попереднє голосування записками за бажаних кандидатів, в якому М. Лапін та В. Юрков набрали найбільше голосів. Потім пройшло безпосереднє голосування, за результатами якого М. Лапін та В. Юркова вже остаточно обрали на ці посади. Одним з перших їхніх завдань стало звільнення попередніх городових. Щоб не залишити людей у скрутному становищі, зібрання вирішило надати їм допомогу в розмірі тримісячного окладу. Місячна зарплата городового в той час становила 1360 рублів [1, арк. 132–133 зв.].

Наступного разу діяльність міліції розглядалася під час надзвичайного засідання думи 5 квітня 1917 р. В першу чергу увага зверталася на вжиття невідкладних заходів щодо ліквідації наслідків повені на Десні. Міліція забезпечувала охорону майна постраждалих від повені та транспортних засобів. Представник комітету М. Галимський також наголошував на необхідності звільнення квартири поліцмейстера, бо «это нервирует, создает ненормальные условия работы в канцелярии милиции». Міський голова повідомив, що управа надсилає відповідне прохання, проте ніяких заяв не надходило з боку начальника міліції. Далі М. Лапін запропонував висловити подяку шістьом молодим людям, військовим та міліції у боротьбі з наслідками повені. Коли вона почалася, в підтоплених районах не виявилось містків та човнів. Міліціонери першими почали будувати містки, а начальник виділив на це частину власних грошей і тому просив компенсації [1, арк. 157].

Ще одним з аспектів діяльності міліції в Чернігові стала проблема звільнених в'язнів з міської тюрми 9 або 10 квітня 1917 р. згідно з розпорядженням Мін'юсту. Скоріше тут малася на увазі постанова Тимчасового уряду «Про полегшення долі осіб, які вчинили кримінальні злочини» від 4 березня 1917 р. [2]. Як відомо Тимчасовий уряд в особі міністра Олександра Керенського бачив в'язнів як жертв старого режиму, а тому ще на

початку березня оголосив загальну амністію. Однак таке недалекоглядне рішення призвело до різкого зростання рівня злочинності, оскільки, разом з політичними в'язнями, вийшли на волю тисячі кримінальних елементів, які одразу взялися за старе (відомі як «птенцы Керенского»). Водночас, на фоні звільнення політичних противників колишнього режиму, арештанти з кримінальними статтями влаштували в тюрмах бунти, також вимагаючи амністії та пом'якшення умов утримання [13, с. 139]. В Чернігові приблизно з 12 на 1 годину ночі випустили 98 чоловік, більшість з яких не мали одягу та грошей, щоб повернутися додому. Одразу ж зростає кількість крадіжок. Тому комітет просив надати 211 руб. для відправки звільнених «уголовних» з міста. Начальник міліції М. Лапін додав ще 107 руб. і просив думу про компенсацію, яка визнала ці витрати правильними та доручила кошторисній комісії віднайти гроші [1, арк. 200].

Під час подальшої роботи зібрання 10 квітня 1917 р. М. Лапін звернув увагу присутніх на підготовлені комісією нові штати співробітників міліції, бо попередні виявилися «негодними». В них з'явилися додаткові посади та суттєво збільшувалося фінансування на утримання міліції [1, арк. 202]. Начальник отримував 3600 руб. зарплатні, 1200 руб. на квартиру з опаленням та освітленням, а від міста – виїзд на одного коня та телефон. Його помічнику призначалося 2400 руб. та квартира. Вводилися посади начальника команди солдатів-міліціонерів з окладом 2400 руб. та телефоном, секретаря (1800 руб.), 2 його помічників (кожному по 1080 руб.) та семи чоловік обслуговуючого персоналу («конторщика», реєстратора, машиніста, розсильного тощо). Два районних начальники до свого окладу в 2400 руб. отримували додатково по 300 руб. на виїзди. В їх підпорядкуванні знаходилися по 4 помічники (оклад кожного – 1500 руб. + по 300 руб. на виїзди) та 10 районних міліціонерів (по 900 руб. кожному). Окрім штатів «конторщиків», діловодів та інших службовців у кількості 14 чоловік, мало також бути 55 солдатів-міліціонерів, кожен з яких отримував би по 900 руб. Штати розвідувального відділення та адресного столу залишилися майже без змін. Усього на утримання міської міліції передбачалося тепер 122740 руб. Після доповіді міський голова висловив сумнів про доцільність укладання нових штатів напередодні виборів до думи та збільшення витрат. Бо державна казна дає на це 80%, а 20% коштів має знайти місто. Після деяких суперечок нові штати міліції та обсяг їхнього фінансування [1, арк. 203]. М. Імшенецький запропонував висловити подяку від імені міського самоврядування фельдшерським учням Рівненського госпіталю за добровільне відбування ними міліцейської служби та головному лікарю госпіталю Безсонову.

М. Лапін заявив про те, що залишає посаду начальника міліції, на яку пропонував призначити свого помічника В. Юркова. Для цього, на його думку, слід було внести відповідні зміни до положення про міську міліцію. Гласний С. Мокієвський-Зубок зауважив, що заява про звільнення від Лапіна не надходила, а отже, говорити про вибори начальника міліції та його помічника поки що зарано. Тому питання щодо змін до положення вирішили залишити відкритим.

На завершення зібрання виявився досить цікавий момент стосовно поточної діяльності міліції. Член комітету М. Галимський повідомив про надходження до них інформації про те, що в умовах кризи місцеві кондитерські продовжували випікати тістечка та інші вироби зі здобного тіста. Тобто, для когось існували розкоші, а інші позбавлялися необхідної кількості цукру. Комітет просив вжити рішучих заходів. Міський голова зазначив, що відповідно до телеграми міністра землеробства А. Шингарьова місцеві органи влади мають право заборонити таку випічку, склавши спеціальну постанову. Такий документ про заборону випікання здобного тіста (за винятком страсної неділі) був виданий губернським комісаром. Стежити за його виконанням повинна була саме міліція [1, арк. 204 зв.].

Подальше формування правоохоронних структур проходило згідно з постановами Тимчасового уряду «Про затвердження міліції» і «Тимчасовим положенням про міліцію», виданими 17 квітня 1917 р. Вони проголошували заснування «народної міліції», яка була виконавчим органом державної влади на місцях та знаходилася у безпосередньому віданні земських і міських громадських управлінь. Запроваджувалися наступні посади: начальники міліції та їхні помічники, дільничні начальники міліції та їхні помічники, старші міліціонери та міліціонери [10].

Згадки про діяльність чернігівської міліції знову ж таки стосувалися перегляду штатів та витрат на її утримання через кризу та дорожнечу. Водночас необхідно було рахуватися і з наявністю в місті військових підрозділів та збройних формувань, що часто не мали якогось конкретного підпорядкування [16, с. 51-52; 10, с. 105]. Про один з випадків у роботі міліції дізнаємося зі спогадів видатного діяча українського національно-визвольного руху Романа Бжеського, який у квітні 1917 р. був призначений помічником районного начальника. Напевно тоді мирового суддю В. Юркова обрали на посаду начальника міської міліції. Бжеському довелося залагоджувати суперечку між агентами карного розшуку та представниками українського добровольчого полку ім. гетьмана Петра Дорошенка, яка за несприятливих обставин могла завершитися погромом міліцейських установ. Агенти затримали кількох козаків полку, відомих до революції як кримінальних злочинців. У свою чергу ті підбурювали решту вояків до нападу на розшуковий відділ з метою знищення доказів своїх злочинів. Бжеський домовився з очільником полку Василям Павленком стосовно недопущення протизаконних дій та очищення полку від кримінальних елементів.

Також Бжеський зазначав, що у повсякденній роботі він проводив справи українською мовою, спонукаючи до цього й своїх колег. Деякою мірою це йому вдалося, однак, на його думку, міліція «усе ж носила характер російської установи» [12, с. 62–64].

Загалом завдяки виваженим рішенням та діям керівників чернігівського міського самоврядування навесні 1917 р. вдалося здійснити певну роботу з організації охорони правопорядку в місті. Такий підхід до справи сприяв швидкому та мирному залагодженню багатьох конфліктів у міському середовищі, не допускаючи їх переростання у масові погроми та грабежі. Водночас питання про поточну діяльність міліції в Чернігові та її кадровий склад потребує подальшого дослідження.

1. Державний архів Чернігівської області, ф. 145, оп. 2, спр. 853, арк. 116–205.
2. Головні історичні події розвитку пенітенціарної служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kvs.gov.ua/peniten/control/main/uk/publish/article/626509>
3. Гуцалюк І.О. Особливості становлення міської міліції в Західній Волині за Української Центральної Ради / І.О. Гуцалюк // Гілея: науковий вісник. Зб. наук. праць. – К., 2011. – Вип. 53 (№10). – С. 105–113.
4. Дурнов Є.С. Організаційно-правові засади діяльності міліції УНР у період Центральної Ради та Директорії (1917–1921 рр.): Автореф. дис.... канд. юрид. наук: 12.00.01 [Електронний ресурс] / Дурнов Є.С. – К., 2010. – 20 с. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/ard/2010/10descrd.zip>.
5. Демин В.А. Очерки истории органов внутренних дел Российского государства / В.А. Демин, В.Е. Иванов, А.В. Лучинин, В.П. Ляушин. – Екатеринбург: Издательство Уральского юридического института МВД России, 2001. – 48 с.
6. Іванущенко Г. Органи правопорядку та допоміжні формування на Сумщині в період Української революції 1917–1920 рр. / Г. Іванущенко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://history.sumynews.com/research/article/791-orhanypravoporiadkutadopomizhniformuvannianasumshchynivperiodukrainskoi-revoliutsii19171920rr.html>
7. Коцан І.Д. Міліція Харківщини у 1917–1930 рр.: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.01 [Електронний ресурс] / Коцан І.Д. – Х., 2003. – 19 с. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/ard/2003/03kidmhr.zip>.
8. Михайленко П., Довбня В. Міліція Української Народної Республіки доби Центральної Ради (листопад 1917 – квітень 1918 рр.) / П. Михайленко, В. Довбня [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.npu.gov.ua/uk/publish/article/47333>
9. Михайленко П.П., Кондратьєв Я.Ю. Історія міліції України у документах і матеріалах: У 3-х т. / П.П. Михайленко, Я.Ю. Кондратьєв. – К.: Генеза, 1997. – Т. 1: 1917 – 1925. – 504 с.
10. Нітченко А. Щоденник Д.В. Країнського як джерело вивчення революцій-

них подій на Чернігівщині / А. Нітченко // Сіверянський літопис. – 2013. – № 4-6. – С. 102–109.

11. Організація та діяльність міліції УНР за часів Української Центральної Ради [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://tsyurupinsk.ucoz.ru/blog/2009-04-17-4>

12. Роман Бжеський: Прелюдія поступу (вісниківський доробок 1924 – 1934 років) / Упорядники: Володимир Бойко, Тамара Демченко. – К.: Темпора, 2016. – 472 с.

13. Файзулін Я., Гінда В. Україна. У вогні минулого століття: постаті, факти, версії / Я. Файзулін, В. Гінда. – Харків, 2015. – 352 с.

14. Черниговская земская газета. – 1917. – № 21 (13 марта). – С. 3-5.

15. Черниговское слово. – 12 марта 1917 г. – С. 3.

16. Чернігів часів Української Револуції 1917 – 1918 рр.: путівник / Упорядник: О. Ясенчук. – Мена: ТОВ «Домінант», 2018. – 92 с.

Казимиров Дмитрий

К вопросу о формировании городской милиции в Чернигове весной 1917 г.

В статье рассматривается процесс становления городской милиции в Чернигове в марте-апреле 1917 г. Освещается совместная деятельность общественных органов Черниговского городского совета и губернского исполнительного комитета представителей общественных организаций по выработке положения о милиции г. Чернигова, реорганизации, определении организационной структуры и должностных окладов ее сотрудников. В то же время говорится о первых шагах в работе черниговской милиции, анализируются мероприятия органов местного самоуправления по реорганизации учреждений бывшей полиции, которые в целом имели достаточно умеренный и взвешенный характер.

Ключевые слова: Чернигов 1917 г., городская милиция, Черниговская городская дума, Губернский исполнительный комитет представителей общественных организаций.

Kazimirov Dmytro

To the question of the formation of the city police in Chernihiv in the spring of 1917

The article deals with the process of the formation of the city police in Chernihiv in March-April 1917. The joint activities of the public bodies of the Chernihiv City Council and of the provincial executive committee of representatives of community organizations regarding the development of the provisions about the Chernihiv city police, reorganization, determination of organizational structure and salaries of staff members.

At the same time, the first steps in the work of the Chernihiv police are discussed and measures of local self-government bodies are being analyzed regarding the reorganization of former police institutions, which in general were reasonably moderate and well-balanced.

Key words: Chernihiv 1917, City police, Chernihiv City Council, Provincial executive committee of representatives of community organizations.

